

Harte und weiche Konsonantphoneme in den ostslawischen Sprachen

1. Paarige und unpaarige Konsonantphoneme

<u>Russisch</u>		<u>Ukrainisch</u>		<u>Weißrussisch</u>	
<u>hart</u>	<u>weich</u>	<u>hart</u>	<u>weich</u>	<u>hart</u>	<u>weich</u>
b	bʲ	b	[bʲ]	b	bʲ
p	pʲ	p	[pʲ]	p	pʲ
d	dʲ	d	dʲ	d	-
t	tʲ	t	tʲ	t	-
v	vʲ	v	[vʲ]	v	vʲ
f	fʲ	f	[fʲ]	f	fʲ
z	zʲ	z	zʲ	z	zʲ
s	sʲ	s	sʲ	s	sʲ
m	mʲ	m	[mʲ]	m	mʲ
n	nʲ	n	nʲ	n	nʲ
ł	łʲ	ł	łʲ	ł	łʲ
r	rʲ	r	rʲ	r	-
-	j	-	j	-	j
g	[gʲ]	g	[gʲ]	g	[gʲ]
k	[kʲ]	k	[kʲ]	k	[kʲ]
x	[xʲ]	x	[xʲ]	x	[xʲ]
-	-	h	[hʲ]	ɣ	[ɣʲ]
ʒ	-	ʒ	[ʒʲ]	ʒ	-
ʃ	-	ʃ	[ʃʲ]	ʃ	-
ts	-	ts	tsʲ	ts	tsʲ
-	ʒʲ	-	-	-	-
-	ʃʲ	-	-	-	-
-	tʃʲ	tʃ	[tʃʲ]	tʃ	-
-	-	dʒ	-	dʒ	-
-	-	dʒ	dʒʲ	dʒ	dʒʲ

2. Ausdruck der Härte von Konsonantphonemen im Schriftbild

Zeichen	Russisch	Ukrainisch	Weißrussisch
(1) Buchstabe für paarigen harten und weichen Konsonanten + unjotierter Vokalbuchstabe			
(а)	дать	дати	даць
(о)	дом	доклад	дом
(у)	дуть	дути	дуць
R, WR: (э) – U: (е)	мэр	день	дэталъ
R, WR: (ы), U: (и)	быть	бити	быць
(2) Buchstabe für paarigen harten und weichen Konsonanten + Trennungszeichen (vor jotiertem Vokalbuchstaben)			
R: (ь) – U, WR: (’)	съехать, съезд	п’єш	п’ешь
	адъютант	п’ю	п’ю
	объяснить	м’ясо	п’яце, з’ядаць
	объём	-	п’ём
U: ї	-	з’їзд, з’їдати	-
(3) Buchstaben für unpaarige harte Konsonanten			
R: (ж), (ц), (ш) – WR, (U): (ж), (ш), (ч), (дж)	жена, шесть, цирк	aуßer vor (і): жона, шерсть, читати, ходжу	жанаты, шэсць, чытаць, хаджу

3. Ausdruck der Weichheit von Konsonantphonemen im Schriftbild

Zeichen	Russisch	Ukrainisch	Weißrussisch
(1) Buchstabe für paarigen harten und weichen Konsonanten + Weichheitszeichen			
(ь)	пу <u>ть</u>	пу <u>ть</u>	пу <u>ць</u>
(2) Buchstabe für paarigen harten und weichen Konsonanten + jotierter Vokalbuchstabe			
(ю)	у <u>т</u> юг, л <u>ю</u> ди	у <u>т</u> юг	л <u>ю</u> дзи
(я)	д <u>я</u> дя	д <u>я</u> дько	д <u>я</u> здзька
R, WR: (ё) – U: (ьо)	т <u>е</u> тя	(д <u>ь</u> огот <u>ь</u>)	ц <u>е</u> ця
R, WR: (е) – U: (е)	д <u>е</u> нь	с <u>и</u> н <u>е</u>	д <u>з</u> е <u>н</u> ь
R: (и) – U, WR: (і)	з <u>и</u> ма	т <u>і</u> тка	з <u>і</u> ма, ма <u>ц</u> і
(3) Buchstaben für unpaarige weiche Konsonanten			
R: (ч), (щ)	ч <u>и</u> тать, щ <u>е</u> ка	-	-

4. Phonetische Erscheinungen in Bezug auf Härte und Weichheit im Russischen: Assimilation der Weichheit und Härte

I. Starke Positionen in Bezug auf Härte und Weichheit

- (1) alle /K/ im Auslaut: брат – брать, дам – семь, слон – день, прав – кровь
- (2) alle /K/ vor Vokalen außer /ε/ (für /g/, /k/, /x/ auch außer /i/): мать – мять, зима – зыбкий
- (3) alle weichen /K/ vor /ε/: море, темно, словаре

II. Schwache Positionen in Bezug auf Härte und Weichheit

- (1) alle harten K vor /ε/ und /g/, /k/, /x/ auch vor /i/: о брате, на столе; книги, кем, мухи

Assimilation der Weichheit als Norm

- (2) harte Dentale vor weichen Dentalen (außer /r^j/, /l^j/ und /ʒ^j/)

- a) на дне, перед делом, идти, от дяди, оттенок, под ним
- b) истечь, истирать, из села, сделать
- c) кончить, стаканчик, каменщик
- d) зонтик, интересный, сторонник

- (3) hartes /v/ vor weichen /v^j/ und /f^j/: ввести, в вине, в фильме

Assimilation der Weichheit als Variante

- (4) harte K in den Präfixen bzw. Präpositionen с, из, без vor /j/: сьедать, сьёмки, без юмора, из ямы
- (5) /s/ und /z/ vor /l^j/: слить, слета, через лес
- (6) in bestimmten Fällen Dentale vor weichen Labialen: списать, измена, двести

Assimilation der Härte

степь – степной, дробь – дробный, верфь – верфный, морковь – морковка, пять – пятнадцать, грудь – грудной, запись – записка, связь – связка, семь – семнадцать, словарь – словарный, конец – концы

aber: редко – редька, изба – резьба

5. Phonetische Erscheinungen in Bezug auf Härte und Weichheit im Ukrainischen: Assimilation der Weichheit und Auslautverhärtung

Assimilation der Weichheit

- (1) harte Dentale vor weichen (in der Regel): спілка - у спілці [ʲʦʲ], сонце - сонця [ʲʦʲ], місце - на місці [ʲʦʲ], бути - майбутній [ʲnʲ], пісень - пісня [ʲnʲ], день - сьогодні [ʲnʲ]
- (2) s, z, ts vor den halbweichen Sonoren vʲ, mʲ (inkonsequent): свято [ʲvʲ], звір [ʲvʲ], цвіт [ʲvʲ], сміх [ʲmʲ]

Auslautverhärtung

пекар - пекаря; аптекар - аптекаря; подорож - подорожі, подорожжю

6. Phonetische Erscheinungen in Bezug auf Härte und Weichheit im Weißrussischen: Assimilation der Weichheit und Auslautverhärtung

Palatalitätsassimilation

- (1) s, z
- a) vor weichen Labialen: збіць, звіць, змяць, свет
 - b) vor Dentalen und Prädorslaen sʲ, zʲ, tsʲ, dzʲ, nʲ, lʲ: кассё, ззяць, сцяміць, здзейсніць, здзіўленне, снег, зняць, зліць, везці
 - c) vor j: з'ява, манпансье
- (2) ts, t, d vor vʲ: цвік, цвіці, цвет, цвёрды, подзвіг, дзве, дзверы, Дзвіна
- (3) n vor sʲ, zʲ, tsʲ, dzʲ: транзіт, пенсія, манцёр
- (4) k vor kʲ in мяккі

"цеканне" und "дзеканне"

дзве, дзвесце - дваісты, двухоссе, двухбаковы; ідзеш, ідзе, ідзём, ідзяце - іду, ідуць

Auslautverhärtung bei weichen Labialen

сямі - сем, верфі - верф